

GOGA

Boris Kolar

O vinu, kozah in drugih prevarah

Katki, Maji in Boženi

Mali Erwan

Erwan je kot desetleten deček zapustil ljubljeno teto Aurueguen in dobrega strica Gwencalona, prijel za roko škofa Nikolaza, stopil skozi cerkvena vrata in jih za sabo zaprl za vse življenje. Ob sprejemu novega dečka je škof Nikolaz vedno trepetal v nestrpnem pričakovanju. Za njim je neopazno oprezal izza grajskih stopnic in skozi v ta namen prirejene line, ki so gledale na stopnišče in v kamre za novice. Že davno si je prisegel, da bo molil vsako noč, dokler se ne obrne luna, šele potem bo dečku dopustil, da ga prime za roko. Vendar v sladki pokori nikoli ni zdržal več kot dva lunina krajca. Tokrat mali Erwan škofa Nikolaza v zaobljubi ni pustil niti en sam dan. Kakor ga je zagledal, tako se je škof zaljubil v debelušnega dečka, ki mu ga je Vsemogočni poslal kot angela brez kril, popolnega in brezmadežnega glasnika vsega, kar je Gospodovo. Kakor hitro se je mali Erwan pojavil na vratih gradu, je vsakomur, tudi zadnjemu v vrsti hlevarjev in gnojnarjev, postalo jasno, da bo ta dobrodušni in prijazni deček nekoč prevzel škofovsko palico in ključke prostranih grajskih kleti. Mali, dobri Erwan ni bil le mil deček belih,

rahlo kodrastih las. Kljub svoji angelski postavi je deloval zrelo, deško in odgovorno. A škofa Nikolaza je spravljal v pravo brezumje Erwanov neizmerni okus za vse, kar je v tuzemstvu lepo in dobro. Kot bi mu ga prinesla nebeška krila in ga nagradila z nedolžno otroško besedo, na katero se je lahko zanesel bolj kot na kateregakoli izmed svojih magistrov in konziliarijev.

V poznih popoldnevih so bile dušebrižne in sholarske obveznosti opravljene. Mali Erwan je s svojimi drobnimi prstki odločno prijel škofa za roko, vodil ga je proti njegovim zasebnim prostorom v odmaknjenem delu gradu. Najprej sta hodila pod kolonadami, zasenčenimi s starim kostanjem. Drevo je tam raslo, še preden so sveti očetje okrog njega sezidali grajska poslopja. Tu se je škof v mlajših letih pogosto sprehajal v kontemplativni tišini. A zdaj ni bilo časa za iskanje duševnega miru, saj ju je sladko vznemirjenje gnalo korak naprej, skozi kapelico naravnost v škofovo spalnico. Velika postelja z baldahinom je stala primaknjena k steni, kamor jo je škof dal potisniti kmalu po tem, ko je v njegovo življenje vstopil mali Erwan. Sile sladostrastja so se v starajočem se škofu umaknile, kot se je postelja morala umakniti obloženi mizi sredi sobe. Tja sta hitela škof Nikolaz in mali Erwan. Ob jasnem poletnem popoldnevu je sonce metalo žarke skozi vitraže visokih oken, da so ožarjali mizo čudovitih dobrot in kelih sladkega vina iz Orleansa. Božanska hrana je šibila mizo, saj so jo pripravljali novici pod skrbnim očesom velikega mojstra Olierja. Olier, ogromni hrust z domačim imenom Olivier, je prihajal iz okolice Pariza, a

so ga na skrivaj klicali za Tarana, ker se je znal razjeziti kot gromovnik. Taran je kričal in dečkom psoval mater vsa njihova mladeniška leta, dokler niso zrasli v odrasle može. Potem se jih je bal, saj je bil kljub svoji velikanski postavi slabič in se ni maral bosti s tistimi, ki bi mu lahko stopili na prste.

Mali Erwan je ob pogledu na razsvetljeno mizo izpustil mehko roko škofa Nikolaza. Ni slišal razgrajanja kuharskega mojstra in ne prestrašenega dihanja kuharčkov, ki so tekali od lonca do lonca s ponvami žarečega oglja. Erwan je za trenutek obstal pred lepoto obložene mize in pustil, da ga je kropila bela, nedolžna svetloba. Ožarjali so ga prameni istih nebeških žarkov, kot so se razlivali čez prsa jerebic, zloženih okoli jeter mladih dropelj, jezičkov jesenskih dleskov in zimskih pegamov. Z dvignjeno glavo, rahlo nagnjeno na stran, da so beli kodri že padali na ramena, je z razprtimi nozdrvmi še otroškega noska zamaknjen kot božji degustator stopal k mizi. Obsijan in angelsko lep je tam počakal, da bodo blaženosti vonjev nadgradili še lepši okusi. Škof Nikolaz je lahko le tiho cvilil ob pogledu na dečka, ki mu je bila naklonjena taka božja milina. Grizel se je v ustnico, da ne bi zmotil božanskega prizora. Nemo je kričal, ves nor od neobvladanih čustev. Ni jih poskusil zatreti, le grešno jih je pustil lesti po životu in po drevenečih nogah, medtem ko so mu prasketajoče parale drob abdominusa.

Škof Nikolaz je bil velikodušen človek, dobre mlade ljudi je vedno odvezal greha in jim pogosto podelil tudi svoj blagoslov. Na gradu je gostil mavrske dečke, pevce iz

Torina, sholarja iz Bizanca in visokega, nerodnega fanta, o katerem se je govorilo, da po njegovih žilah teče kri almohadskih kalifov, neomajnih vladarjev bogatih mest Magreba in Al-Andaluza. Udomačil je celo snežno belega sina nordijskega razbojnika, divjega kot severno morje v zimskih viharjih, prav tistih, ki so mu tega fanta nekoč prignali v naročje. Vse je imel, a kaj, ko je bil zdaj tu Erwan. Vsa ta velika zbirka mladih ljudi mu je postala odveč. Škof Nikolaz ni bil hudoben človek, ki bi želel drugim slabo. Še zlasti ni želel zla dečkom, ki jim je doslej nudil bogato založeno mizo in mehko posteljo. Nikakor ne. Hotel je le, da bi mu bila blaženost naklonjena po božji milosti, saj po smrti človekova duša ne more računati na zaveznike in dolžnike. Zato je mladeniče še vedno obilno gostil. Le da jih ni več klical za angele in jih je k sebi vabil le še ob godovanju velikih svetnikov.

Škofa Nikolaza so najedale črne misli. Ni si priskrbel potomcev, zato je bilo na gradu, kot tudi v ostalih delih škofije, nekaj zagrizenih pretendentov na njegovo dediščino. Vsak izmed njegovih dečkov je namreč imel skrbnika in prav dobro je poznal te soliciterje, doktorje in učitelje, drhal s slabim zadahom s stopnišč in iz grajskih hodnikov. Vedel je, da njihove sence ponoči begajo po stenah, kakor begajo sence jastrebov, kadar iščejo bela jagnjeta. Vsak dan so se ti požrešneži z mastnimi rokami pitali ob njegovi mizi, a so bili v resnici le tolpa žeruhov in volkov. Te garjave zveri bodo naskočile njegovega Erwana takoj, ko jih ne bo več odganjala njegova škofovska palica. Hude muke je trpel škof Nikolaz. Ponoči so ga preganjale

težke sanje, iz katerih se je priplazil premočen in objokan ali pa je pred njimi bežal in vstajal sredi noči, da bi pri Materi božji molil za malega Erwana.

Rešitev muk škofa Nikolaza je prišla nepričakovano. Bil je čas posta, zato je Taran že ves teden priganjal novice, da so namakali sak v grajskem ribniku. Brodili so po mrzlih potokih in obračali kamenje za raki, medtem ko so ponosno dvigali košarice, če je le kaj lezlo v njih. Grajski lovec je gnal gonjače, s preskušeniimi vidraji so zalezli mlado vidro, jo s psi pognali med korenine vrbja, zver so nabodli z dolgimi ostmi in jo tako natak njeno ponosno prinesli na grajsko dvorišče. Taran se je pritožil grajskemu skrbniku, češ da nima dovolj rok, zato so nagnali celo konjarja in njegove otroke, da so pregledovali pasti, ali se ni v katero od njih ulovil bober. Saj je bilo zaukazani post le laže prenašati, če je ribi na mizi družbo delala še kakšna tolsta kosmata zver, ki je še prejšnji dan brodila po vodi.

Škof je z malim Erwanom sedel ob postni jedi. Z zadki jelševcev sta drsala po vinski omaki mimo drhtečega bobrovega repa. To sta počela v skoraj apostolskem miru, brez naglice, kot da se jima prav nič ne mudi, kot da ju ne čakajo še lepo začinjene jegulje, ki so jim še živim odprli vratne žile, da je črna kri počasi odtekala čez slastno prepražena in vsa rahla jetra menkov naravnost v preliv iz sladkega muškata. Škof je zaskrbljeno gledal modrookega dečka rdečih lic, medtem ko je ta z gibi zrelega človeka, a z mehko bo otroških ročic nežno hranil svoje slasti.

»Ljubi moj oče,« je govoril Erwan, »Stefan iz Cloyesa zbira dečke od povsod. Popeljal jih bo v Sveto deželo,

kajti kar ni uspelo vitezom v železnih srajcah in na iskrih konjih, bo uspelo nedolžnim otroškim srcem. Tako pravi. Slišati je, da skozi njegova usta govori Gospod, on bo vojsko dečkov namesto s kopjem, sekiro in mečem oborožil s tako mogočno vero in pravico, da ta ne bo premagala le Saracenov, prisluhnilo jim bo še morje, zanje se bo razmaknilo in jim naredilo pot do Kristusovega groba.«

Erwan je škofa resno pogledal v oči: »Vaša milost, dovolite svojim sinovom, da gremo tudi mi v Sveto deželo in v vašem imenu Gospodu povrnemo grob njegovega sina.«

Kadar je bil mali Erwan tako resen in odrasel, so škofu Nikolazu stopile solze v oči.

»Oh, Bog Oče, kako pošteno je to dete. Kako naj obvarujem malega angela, ki je pravkar odložil nebeško perje samo zato, da zdaj lahko hodi tukaj, ob meni? Le eno te prosim, Gospod. Čuvaj njegovo dušo, sam bom pazil na njegovo telo. Sveti oče, branil ga bom bolj kot svoje oko, saj mi je dražji od vida.« Tako si je govoril škof Nikolaz.

Naslednji trenutek pa mu je obraz, zakrit za temno senco, razsvetlil žarek odrešitve. Oh, kako je bil hvaležen za Gospodovo milost. »Res je, moj dragi Erwan,« je odgovoril škof Nikolaz, medtem ko mu je nasmeh krivil usta, »že jutri bom dal pripraviti ladjo, ki bo odpeljala proti Sveti deželi. Na njej bo darilo, ki ga polagam na sveti grob. Le ti ne skrbi, mali Erwan, tvoje usode in mehke bele kože ne bo sušilo puščavsko sonce. Tvojih nog ne bo prebadalo ostro kamenje, kajti tvoja križarska pot bo tukaj, tako ti ukazujem.«

In ko je zagledal, kako se dečku s solzami polnijo oči, je ves mehak tiho pristavil: »In tako te prosim, da meni ugodiš.«

Mali Erwan je zdrsnil s stola in objel precej obilno postavo škofa Nikolaza.

Usoda ljubljencev škofa Nikolaza

Škof Nikolaz ni nikoli več slišal za svoje nekdanje ljubljence. Pozabil je nanje, saj mu niso sedeli na duši in mu kot slaba vest kratili miru spanca. A dečkov ni kar naenkrat pogoltnila tema širnega Oceana onstran obzorja, tam, kjer je konec vsega in morje pada v globine Abisala.

Za nekatere dečke škofa Nikolaza je zgodovina našla dovolj prostora in jih celo zapisala v dragocene, s srebrom okovane knjige. Kam je torej tistega leta mladeniče nesla usoda kmalu po zapovedanem postu?

Ladja pod zastavo škofa Nikolaza s presenečenimi mavrskimi dečki, pevci iz Torina, nečakom almohadskega kalifa, sholarjem iz Bizanca in celo snežno belim sinom nordijskega razbojnika na krovu je odrinila na dolgo pot po razburkanem Oceanu. Hladne, sive vode se morda niso kazale prav prijazne, a so bile morjeplovcem zanesljivo zatočišče. Malo je bilo pogumnih morskih razbojnikov, ki bi premogli dovolj potrpežljivosti, da bi zalezovali redke barkače in bi dolge tedne vztrajali na širnih, meglenih vodah Kantabrijskega morja. Te so nudile povsem drugačno varnost kot sinje modri, s soncem obsijani Mediteran. V

toplih valovih med Aragonom in Papeževimi obalami in še naprej tja čez do Bizanca so namreč vladale urne karibe, jadrnice mavrskih gusarjev in vandalskih piratov, za katerimi so stali grški trgovci iz Aleksandrije. Ti krvoželjni jastrebi so imeli plačane poizvedovalce po vseh lukah tostran Herkulovih stebrov, zato se ni neopažena izmaknila nobena bogato obložena katalonska nava ali latinska konča, ki se je zibala na morskih valovih južnih morij. Plenilci so kmalu zavohali tudi dragoceni tovor ladje pod zastavo škofa Nikolaza. Le da je lačne morske volkove prehitel sam ladijski kapitan. Še pred prehodom med Sicilijo in Gozom je na hitro zamenjal službo in skoraj ves svoj tovor prodal grofu Henriku Malteškemu. Grofa niso zaman klicali Enriko Ribič. Gusar plemenitega rodu je hitro zategnil mrežo, a ne preveč, da ne bi poškodoval vrednega in občutljivega tovara. Kmalu se je o ulovu Enrika Ribiča govorilo po vseh palačah in rezidencah južnega Sredozemlja. Izobraženih in ugajenih dečkov škofa Nikolaza si je želel sleherni bogat pirat, mestni oligarh ali cerkveni mogotec. Vsakdo, ki si je na piedestal bogastva hotel postaviti še Glorijo in Omiko in predvsem vzbuditi zavist sosedov.

Nepošteni kapitan si je za svoje stroške pustil nečaka almohadskega kalifa, o katerem je menil, da mu bo prinesel največ dobička. Nerodni almohadski princ je takoj po vplutju v tople vode Sredozemlja padel čez ladijski krov, kar se za slabovidnega fanta zagotovo ne bi dobro končalo, če ne bi ladja prav tiste dni zašla v popolno brezvetrje. Rešil ga je v brezdelju na smrt zdolgočaseni belolasi deček

z daljnega severa. V svoji domovini bi se kalil za borca in kapitana drakena, vsak dan bi sukal očetovo bojno sekiro, medtem ko bi ga stari ponosno opazoval in nanj renčal, naj z orožjem vendar ne opleta kot baba. Če že ne bi s svojimi vrstniki kradel živine po sosednjih vaseh. Zato sta skok v vodo in malo junaštva v njegov žalostni svet prinesla vsaj nekaj vznemirjenja. A za ladijskega kapitana se mladi princ ni izkazal kot prav dobra naložba, saj se je almohadska vladavina nad Španijo prav takrat iztekala.

Zgodilo se je namreč prav tistega leta, ko se je veliki učenjak Ibn al-Said raje pognal s pečine in za vedno izginil v razpenjenih morskih valovih, kot da bi kalifu razkril grozno usodo, ki jo je razbral zapisano v zvezdah. S strašno prerokbo ne bi zmogel dobri al-Said nikoli stopiti pred učenca, Prerokovega izbranca, kalifa Muhameda al-Nasirja, ki ga je toliko let pripravljajal za nalogo gospodarja neba in zemlje. Raje je izginil v globinah, kot da bi mu počilo srce ob pogledu na propad gospodarja, saj na tem svetu ni ljubil ničesar bolj kot prav njega, plenilskega sokola nad suhimi peščinami, a obenem pesnika in mojstra algebre iz omikanih dvorcev na robu oaz. Učenjak si pred gospodarjem tudi ne bi drznil prekleti leta, ko je vzplamtel požar rekonkviste v španskih deželah. Zakrival si je oči, da ne bi videl, kako so bakle nosili junaki z znamenjem križa na prsih, medtem ko so prvič z ramo ob rami jezdili nad al-Nasirja.

A bilo je prepozno. V skupnih procesijah so že molile matere junakov iz Kastilje in Aragona. Celo žene portugalskih vitezov so se priprošale Devici, naj vendar

kopita težkih konj njihovih mož teptajo Saracene, potem ko jih bodo posekale bojne sekire mogočnih krščanskih zaveznikov iz Navare.

Bitka, v kateri so konji razpenjenih gobcev dvignili peščen oblak, je kmalu pogoltnila dve vojskujoči se armadi. Kapetani niso več videli, v katero smer se prebija konjenica, kako se bijejo pešaki ne kam odpenjajo pušice lokostrelci. Andaluzijski prah je lezel v oči in se lepil na okrvavljene katoliške meče in krive saracenske sablje. Dolge ure boja so minile zastrte pred očmi onih, ki so prosili Gospoda, Devico ali pač slavili akbar za svoje junake. Nihče ni vedel, kam se bo obrnila bojna sreča, vse dokler ni zapihal veter in razkadal bojnega polja. Toka bitke ni spremenil nihče drug, kot prav starejši brat al-Nasirja, nesrečni princ, čigar imena se poslej na dvoru ni smelo več izgovarjati. Slabovidni dolgin je zaslutil priložnost, da z junaškim dejanjem odgovori na očitke, ki so dolga leta leteli na njegove vojaške sposobnosti. Spodbodel je konja in sam nespametno pojezdil proti desnemu krilu neverniških čet.

Nesreča je hotela, da ga je konj prinesel prav pred navarskega kralja velikana. Sančo Navarski je bil menda samo napol človek, saj se je po njegovem orjaškem truplu pretakala kri starega rodu velikanov, ki so nekoč lovili kozoroge po prepadnih pirenejskih stenah. Navarski orjak je presegal velikost dveh postavnih Kastiljancev. Za prihajajočo bitko so mu pripeljali čredo največjih bretonskih konj, saj je vsaka žival kmalu klecnila pod neizmerno težo jahača. Ko se je ne preveč večji saracenski

jezdec znašel pred takim krščanskim orjakom, je izgubil ravnotežje in oblast nad konjem ter končal v prahu. Bojni prapor nerodnega almohadskega plemeniteža je padel v roke Navarcem, saj taka je bila kismet. V poletni pripeki sparjenega sonca so nad al-Andaluzom zdaj sramotno padale zastave in prapori onih, ki so bili doslej Prerokovi ljubljenci. A njihova žalostna usoda se ni izpisala na iberških tleh, temveč pod rodnim, afriškim soncem. Nekoč slavno dinastijo so dokončno ponižali njihovi dolgoletni in zagrizeni sovražniki, puščavski lisjaki, potomci slavne-ga Marina ibn Wartajana.

Ko je zgodovina obrnila novo stran, visokorasli in nerodni princ, čigar oče je nespametno padel pod kopita navarskega kralja, ni imel nobene cene več. A mladenič je nekako preživel mladost in se prebil do zrelih let, medtem pa zaplodil visokorasle, slabovidne in nerodne potomce.

Mavrski dečki so končali svoj križarski pohod v Aleksandriji. Kupil jih je oni debeluh, Grk Nikonos. Trgovec z dragocenimi mašnjimi kadili in ambro si je na morskih poteh med Egiptom in Konstantinoplom nagrabil neizmerno bogastvo. Govorilo se je, da je vedno tako naoljen in nadišavljen, da ga boš prej zavohal kot ugledal. Širil se je tudi glas, da za maziljenje njegovega tolstega telesa skrbi trop osvobojenih sužnjev. Kreпки fantje so mu bili neskončno vdani in so ga s svojimi telesi varovali kot najdražjega ljubimca.

Če je malteški grof z dobičkom odprodal mavrske dečke, si je zase pridržal pevce iz Torina. Enriko Ribič je imel z njimi druge načrte. Ne le zaradi njihovega nebeško

lepega petja. To ga je navdihovalo šele leta kasneje, ko se je na jesen svojih dni umiril in se povsem posvetil diplomaciji in umetnosti. V vročinskih utrdbah, ki so branile najjužnejše otoke krščanskega sveta, je nečimrni plemič čakal na saracenske rivale in tekmece, a obenem tudi najdražje zaveznike. Vedel je, da mohamedanski poslanci ne bodo kazali navdušenja nad nebeškimi glasovi dečkov iz Torina, saj takega petja Prerok ni slišal in ga zato menda ne bi dovolil. Le da je Enriko Ribič svoje goste še predobro poznal. Pretvarjali se bodo, kot da jim dečkov in njihovih glasov sploh ni mar. Ali okrog prepovedanega sadu se vedno nabere dovolj čebelje zalege. Med konkurenti bo narasla cena, sam pa bo služil, ne da bi mignil s prstom. Zato se bodo odhajajoči trgovci priklanjali s toliko večjim spoštovanjem.

Res se je tako zgodilo. Poslanci so bili spoštljivi, kot se je spodobilo za goste na dvoru močnega grofa. Enriko Ribič jih je vabil v svoje prekrasne vrtove, med bahave vodomete, zakrite s krošnjami skrbno vzdrževanih palm. V dolgih popoldnevih so se krepčali s sladkimi datljevim napitki, medtem ko je ta ali oni iz vljudnosti pripovedoval prigodno pomorsko zgodbo. A kakor so minevali popoldnevi, tako so se gostje vedno bolj nervozno presedali. Le Enriko Ribič se je pretvarjal, da se blago dolgočasi. Kot da ne bi slišal čudovitega petja, ki je prihajalo izpod obokov dolgih hodnikov in iz kamnitih stolpov. Kot da ne bi bilo nebeških glasov, ki so odmevali iz kapele in celo iz vodnjaka pod debelo senco vinske trte. Zmedeni Saraceni so se obračali in stegovali vratove, a videli niso nikogar.

Končno je grof postavil ceno za pevce iz Torina. Trgovci so se ogorčeno jezili, krilili z rokami in se zaklinjali k Fatimi, ker da je ponudba nezaslišana. A v resnici so ga spoštovali prav zaradi njegovega trgovskega mojstrstva, saj cene nikoli ni postavil tako, da je kupci ne bi mogli plačati in pri tem ohraniti dostojnega obraza. Ko so zapuščali otok, ki ga bičajo libijski vetrovi, so se s pristnim spoštovanjem priklonili velikemu mojstru umetnosti trgovanja.

Snežno belega nordijskega dečka so odpeljali za obzidje sijajne trdnjave na obali Libije. Bogato darilo je Enriku Ribiču pomagalo, da se je pogodil za skoraj neomejeno trgovsko pot dol do Levanta. Menda je nordijski deček zrasel v čudovitega mladeniča, le da nikoli več ni bil srečen. Govorilo se je, da mu ni bilo mar bogastva, s katerim so ga obsipavale ženske, in ne moči, ki so mu jo nudili gospodarji. Njegov pogled je vedno iskal le bele gore in dolge ledene noči njegove domovine. Nič takega se ni razkrivalo na drugi strani minaretov in gajev datljevih palm. Zato so njegove modre oči venele. Mlado telo je zdržalo le nekaj let, a z odmrlo dušo je človek le mrtvo meso. Še preden je dopolnil dvajset let, so njegovo truplo poslali v Valhalo na majhni ladji, prej čolničku, ker je bila taka njegova zadnja želja.

Grofu je ostal še sholar iz Bizanca. Deček se svojega imena ni spomnil ali pa ga ni želel povedati. Zato so ga klicali Teodozij. Bil je svojevrsten poba, ki je znal gospodarja razjeziti do rdečega besa. Nihče na dvoru si ne bi drznil Enrika Ribiča spraviti v rdeči bes. Nekoč je celo svojemu najljubšemu konju kar iz sedla odrobil glavo, ker